

ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Г. Східницька, к. е. н., Р. Содома, к. е. н.
Львівський національний аграрний університет

<https://doi.org/10.31734/economics2018.25.065>

Постановка проблеми. У сучасних умовах господарювання для суб'єктів аграрної сфери управління фінансовими ресурсами є одним із ключових завдань. Цій проблемі відводиться особлива увага, позаяк господарствам доцільно забезпечувати, окрім високих показників платоспроможності і прибутковості, й безперервний кругообіг фінансових ресурсів. Саме такі чинники, які є специфічними для аграрної галузі, і визначають місце суб'єктів господарювання в ринковому середовищі. На цій основі аграрні підприємства при формуванні і використанні фінансових ресурсів мають виконувати різні завдання з огляду на протиріччя між платоспроможністю й прибутковістю: з одного боку, збільшувати обсяг фінансових ресурсів для забезпечення постійної платоспроможності господарства, з іншого – забезпечувати ефективність виробництва продукції та її конкурентоспроможність через їхнє раціональне використання. Отже, доходимо висновку, що від ефективності управління фінансовими ресурсами залежить фінансовий стан суб'єктів різних організаційно-правових форм господарювання із мінімізацією різного роду ризиків в процесі функціонування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання фінансових відносин, фінансових ресурсів взагалі і фінансових ресурсів суб'єктів господарювання зокрема, висвітлено в працях багатьох провідних учених-економістів. Значним є доробок таких учених, як О. К. Авдєй [1], І. А. Бланк [2], О. П. Близнюк, А. П. Горпинченко [3], Ю. М. Воробйов [4], О. Є. Гудзь [5], М. Я. Дем'яненко, О. І. Зуєва [6], Г. Г. Кірейцев, М. М. Александрова, С. В. Бардаш [7], Н. В. Нестеренко, Д. М. Ребріна [8], Н. В. Погожа [9], А. М. Поддєрьогін А. М. [10], П. А. Стецюк [11], О. С. Філімоненков [12] та ін. Однак більшість дослідників ототожнюють фінансові ресурси підприємства з джерелами їх формування, включаючи в їхній склад прибуток, амортизаційні відрахування і таке інше. Проте, на нашу думку, розгляд фінансових

ресурсів суб'єктів господарювання як активу, за допомогою якого можливе погашення зобов'язань, що виникли, створило б умови для оптимізації процесу управління фінансовими ресурсами господарств.

Постановка завдання. На підставі проведених досліджень доцільно звернути увагу на проблемні аспекти управління фінансовими ресурсами підприємств та сформуванню схеми взаємозв'язку між групами цілей, цільовими показниками і показниками оцінки управління фінансовими ресурсами підприємств з метою його оптимізації в сучасних умовах господарювання.

Сьогодні для господарств першочерговим є завдання ефективного управління їхніми фінансовими ресурсами з мінімізацією різного роду ризиків. Ефективність управлінських рішень впливає на кінцеві фінансові результати діяльності господарюючих суб'єктів та збільшення ринкової вартості підприємств і це слугує підставою для формування єдиної системи цільових показників рентабельності, платоспроможності та складу й структури капіталу.

Виклад основного матеріалу. З метою ефективної побудови системи управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання важливо точно визначити цілі і завдання цієї системи.

До критеріїв формування цілей віднесемо:

- максимум ліквідного резерву;
- максимум рентабельності власного капіталу.

Реалізація перелічених цілей дасть змогу сільськогосподарським підприємствам сформуванню єдиної системи цільових показників рентабельності і платоспроможності і в рамках цієї системи побудувати систему економічних оціночних показників, орієнтованих на рентабельність і платоспроможність. Узагальнюючи групи цілей управління рентабельністю і платоспроможністю, бачимо, що більшість цільових показників побудовано на основі складу й структури капіталу.

Тому доцільно, об'єднуючи схему управління фінансовими ресурсами, побудувати на основі груп цілей управління складом і структурою капіталу.

Схему взаємозв'язку груп цілей управління фінансовими ресурсами підприємства з критеріями пропонуємо на рисунку.

Узагальнюючи групи цілей управління фінансовими ресурсами підприємств, доходимо висновку, що схематичний взаємозв'язок є неповним без цільових показників і показників оцінки кожного з критеріїв цілей. Тому пропонуємо їх згрупувати для ефективнішого аналізу управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання.

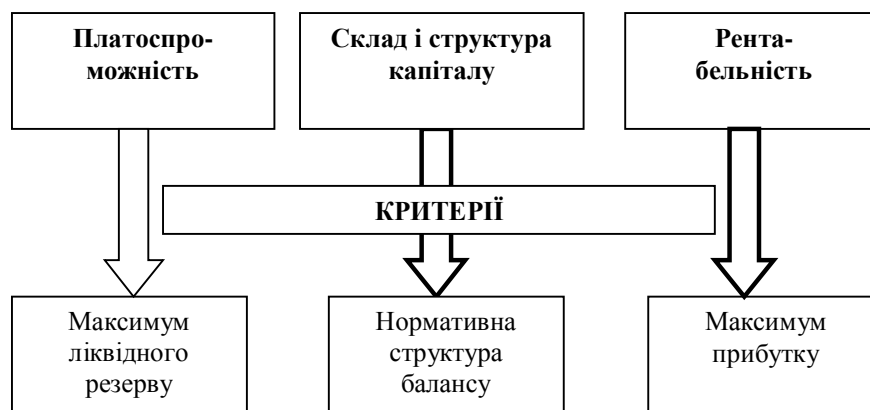

Рис. Взаємозв'язок груп цілей управління фінансовими ресурсами підприємства з критеріями.

І Платоспроможність

- ü Ліквідний резерв → загальна ліквідність;
- ü Валовий позитивний грошовий потік → абсолютна ліквідність;
- ü Валовий негативний грошовий потік → показник чистого грошового потоку;
- ü Чистий грошовий потік → синхронізація валового грошового потоку.

II Склад і структура капіталу

- ü Активи підприємства → показники фінансової стійкості;
- ü Чисті активи → показники платоспроможності;
- ü Чистий оборотний капітал → показники співвідношення статей балансу;
- ü Власний капітал → показники оборотності засобів;
- ü Позиковий капітал → коефіцієнт фінансової міцності.

III Рентабельність

- ü Витрати → фактор ефективності витрат;
- ü Обсяг продажу → операційний важіль;
- ü Ціни → маржинальна рентабельність;
- ü Прибуток → рентабельність продажу.

Оптимізація процесу управління фінансовими ресурсами зумовлена такими завданнями:

– забезпечення загальної ліквідності та економного використання фінансових ресурсів через організацію постійного контролю за витратами виробництва й обсягами продажу з метою забезпечення прибутковості підприємства;

– досягнення оптимальної структури капіталу як гарантії довготермінової платоспроможності підприємства і рентабельності його капіталу.

Як відомо, постійний контроль за складом і структурою капіталу як за пріоритетним напрямом фінансової стабільності підприємства лежить в основі фінансової діагностики. Взаємозв'язок фінансових показників, зумовлений співвідношенням між статтями балансу, визначає те, що зміна одного з показників тягне за собою зміну інших, що дає змогу через перерозподіл засобів підприємства і джерел їхнього формування досягти поліпшення фінансового стану підприємства. На цій основі фінансову діагностику

складу й структури капіталу доцільно проводити в єдиному технологічному процесі. Такий процес проходить у кілька етапів.

Передусім слід проводити підготовку необхідної для діагностики інформації: нормативи, планові завдання і фінансова звітність. На основі підготовлених даних визначають значення цільових і оціночних показників. Згодом відбирають елементи балансу або показники, які більшою мірою не відповідають нормативним співвідношенням і пороговим значенням. На наступному етапі визначають чинники, які впливають на перший з обраних і розташованих у пріоритетному порядку показників і визначають допустимість зміни величин впливових факторів (із використанням кореляційно-регресійного аналізу як методу дослідження взаємозв'язку фінансових показників). Далі здійснюють розрахунок абсолютної величини обраного фактора для зазначеного показника, при якому значення вказаного показника досягне порогової величини. У відповідності до отриманої розрахункової величини фактора впливу здійснюють перерахунок решти показників, в алгоритм розрахунку яких цей фактор входить.

Наступним кроком на основі розрахунку є висновок про досягнутий рівень оптимізації складу і структури капіталу, відтак формується подальша стратегія дій. В основу методів діагностики і управління платоспроможністю покладена схема оперативної роботи з актуальною ліквідністю, валовим і чистим грошовим потоком, досягненням синхронності позитивного і негативного валового грошового потоків.

Прийнято оптимізацію процесу управління грошовими потоками у господарствах проводити через аналіз грошових потоків підприємства в попередньому періоді, забезпечення ефективного контролю грошових потоків підприємства та повного й достовірного обліку його грошових потоків і формування необхідної звітності, а також планування грошових потоків підприємства у розрізі різних їхніх значень.

Високий динамізм грошових потоків, їхня залежність від багатьох чинників короткотермінової дії визначають необхідність розробки платіжного календаря, який забезпечує щоденне управління надходженнями і виплатами коштів підприємства.

Механізм управління рентабельністю підприємства повинен будуватися на основі тісного взаємозв'язку цього показника з обсягом продажу, прибутків і витрат. Систему такого взаємозв'язку широко використовують в економічно розвинутих

країнах під назвою «Взаємозв'язок витрат, обсягу реалізації і прибутку» (CVP) [5, с. 112–117].

Тактика управління з використанням системи CVP заснована на її залежності від таких основних факторів:

- а) обсягу продажу у вартісному чи натуральному вимірі;
- б) суми постійних витрат;
- в) суми змінних витрат [10, с. 281–284].

Із-поміж них можливість підприємства впливати на формування собівартості продукції є найбільш суттєвою, тому система CVP базується на нових для керівників підприємств України методах розрахунку собівартості.

Отже, поряд із традиційною методикою – методом повних витрат (стандарт-кост) за кордоном використовують метод сум покриття (директ-костінг). Застосування цього методу дає змогу диференційовано підійти до ролі кожного виду продукції у формуванні прибутку підприємства [5, с. 215–219]. Особливістю розвинутого директ-костінгу, який набув поширення в сучасних умовах, є його тісна інтеграція з елементами методу стандарт-кост, коли в управлінському обліку основною стає система нормативів, причому визначається не тільки нормативна собівартість, а й нормативна виручка, оскільки це єдиний спосіб порівняти витрати й доходи і визначити нормативну маржу, тобто забезпечити модель: Витрати → Випуск → Прибуток.

Висновки. Отже, фінансовий стан суб'єктів господарювання та їхня роль у ринковому середовищі в конкурентних умовах залежать від ефективного управління власними фінансовими ресурсами. Його вдосконалення є нагальним, оскільки виступає одним із пріоритетних чинників покращання ефективності фінансової діяльності підприємств. Тому управління фінансовими ресурсами на основі груп цілей управління та завдань із чітко виокремленими критеріями забезпечить високий рівень прийняття оптимальних управлінських рішень. Вважаємо, що управління фінансовими ресурсами повинно ґрунтуватися на розробленій довготерміновій фінансовій політиці, в якій розставлені цілі і пріоритети для кожного рівня управління та етапу розвитку сільськогосподарського виробництва. Запропонована система діагностики та оптимізації методів управління фінансовими ресурсами дасть суб'єктам господарювання змогу зміцнити фінансовий стан і своє місце в ринковому середовищі.

Бібліографічний список

1. Авдей О. К. Управління фінансовими ресурсами підприємств машинобудівного комплексу. *Економічний вісник Донбасу*. 2012. № 3(29). С. 149–153.
2. Бланк И. А. Финансовый менеджмент. Киев: Ника-Центр, Эльга, 1999. 528 с.
3. Близнюк О. П., Горпинченко А. П. Класифікація джерел формування фінансових ресурсів підприємства. *Вісник Міжнародного слов'янського університету*. 2012. № 2. С. 1–7.
4. Воробйов Ю. М. Управління фінансовими ресурсами в аграрних підприємствах: монографія. Сімферополь: Національна академія природоохоронного та курортного будівництва (НАПКБ), 2009. 137 с.
5. Гудзь О. Є. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств: монографія. Київ: ННЦІАЕ, 2007. 578 с.
6. Дем'яненко М. Я., Зуєва О. І. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств України: теорія і практика: монографія. Київ: ННЦІАЕ, 2010. 190 с.
7. Кірейцев Г. Г., Александрова М. М., Бардаш С. В. та ін. Фінансовий менеджмент. Київ: ЦУЛ, 2002. 495 с.
8. Нестеренко Н. В., Ребріна Д. М. Шляхи вдосконалення управління фінансовими ресурсами підприємства. *Вісник Уманського національного університету садівництва*. 2014. № 3(16). С. 69–72.
9. Погожа Н. В. Проблемні аспекти формування та використання фінансових ресурсів підприємства в умовах рецесії України. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2012. № 2(45). С. 144–149.
10. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств. 5-те вид., перероб. і допов. Київ: КНЕУ, 2004. 546 с.
11. Стецюк П. А. Стратегія і тактика управління фінансовими ресурсами: монографія. Київ: ННЦІАЕ, 2009. 370 с.
12. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: МАУП, 2004. 328 с.

Східницька Г., Содома Р.

ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

У сучасних умовах господарювання управління фінансовими ресурсами є одним із ключових моментів у прийнятті ефективних управлінських рішень. Цій проблемі відводиться особлива увага, позаяк господарствам доцільно забезпечувати, окрім високих показників платоспроможності й прибутковості, і безперервний кругообіг фінансових ресурсів.

Розглянуто цілі та завдання системи оптимізації управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання, що дасть змогу господарствам сформувати єдину систему цільових показників рентабельності і платоспроможності в рамках цієї системи та побудувати систему орієнтованих на рентабельність і платоспроможність економічних оціночних показників.

Запропоновано оптимізацію процесу управління грошовими потоками у господарствах проводити через аналіз грошових потоків підприємства в попередньому періоді, забезпечення ефективного контролю грошових потоків підприємства та повного і достовірного їхнього обліку й формування необхідної звітності, а також планування грошових потоків підприємства у розрізі різних їхніх значень.

Ефективність управлінських рішень впливає на кінцеві фінансові результати діяльності господарюючих суб'єктів та збільшення ринкової вартості підприємств і це слугує підставою для формування єдиної системи цільових показників рентабельності, платоспроможності та складу й структури капіталу.

Відображено схематичний взаємозв'язок управління фінансовими ресурсами на основі груп цілей управління складом і структурою капіталу.

Запропоновано етапність фінансової діагностики складу й структури капіталу в єдиному технологічному процесі.

Ключові слова: грошові потоки, управління фінансовими ресурсами, цільові показники, прибуток, платоспроможність, рентабельність, структура капіталу, фінансові ресурси.

Skhidnytska H., Sodoma R.

OPTIMIZATION OF THE PROCESS OF MANAGEMENT OF FINANCIAL RESOURCES OF SUBJECTS OF ECONOMIC ACTIVITY

In modern conditions of management for the subjects of the agrarian sphere of management of financial resources is one of the key tasks in the adoption of effective managerial decisions. This problem is given special attention, as it is expedient for farms to provide, besides high indicators of solvency and profitability, and uninterrupted circulation of financial resources. The article deals with the goals and objectives of the system of optimization of management of financial resources of economic entities, which will enable farms to form a single system of target indicators of profitability and solvency and within this system and build a system oriented towards profitability and solvency of economic valuation indicators.

It is proposed to optimize the process of cash flow management at the farms through the analysis of cash flows of the enterprise in the previous period, ensuring effective control of cash flows of the enterprise and full and reliable accounting of cash flows of the enterprise and the formation of necessary reporting, as well as planning of cash flows of the enterprise in terms of their different meanings. The effectiveness of management decisions affects the final financial performance of business entities and increases the market value of enterprises and serves as the basis for the formation of a single system of target indicators of profitability, solvency and composition and structure of capital.

The schematic relationship between management of financial resources is shown on the basis of groups of goals of warehouse management and capital structure.

The stage-by-stage of financial diagnostics of structure and capital structure in a single technological process is offered.

Key words: cash flows, financial resources management, target indicators, profit, solvency, profitability, capital structure, financial resources.

Стаття надійшла 03.05.2018.